

اساس خلقت و شریعت اعتدال و میانه روی

تألیف

مصطفی ولی پور

www.ketab.ir

انتشارات هاویر

۱۴۰۲

اساس خلقت و شریعت (اعتدال و میانه‌روی)

تألیف: مصطفی ولی پور

ناشر: انتشارات هاویر، همراه: ۰۹۱۶۹۷۰۰۴۰۶

ویراستار: سهیمه اسدزاده

مدیر هنری و صفحه‌آرایی: مریم ابراهیمی پور * طرح جلد: هادی ندی * چاپ: طاهر

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه * چاپ اول ۱۴۰۲ * شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۳۷-۸۶-۲

Instagram: havir.pub Gmail: haavirpub@gmail.com

بها: ۹۰ هزار تومان

سرشناسه	مصطفی ولی پور، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور	اساس خلقت و شریعت (اعتدال و میانه‌روی) / تألیف: مصطفی ولی پور و ویراستار: سهیمه اسدزاده
مشخصات نشر	: خرم‌آباد، انتشارات هاویر، ۱۴۰۱
مشخصات ظاهری	: ۱۶۵ ص
شابک	
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۶۳] - ۱۶۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر	: اعتدال و میانه‌روی
موضوع	: میانه‌روی — جنبه‌های مذهبی — اسلام Moderation -- Religious aspects -- Islam میانه‌روی — جنبه‌های قرآنی Moderation -- Qur'anic teaching
رده‌بندی کنگره	: BP ۲۳۵/۳۷
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۶۲
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۹۰۹۶۶۰۶

ISBN: 978-622-7937-86-2

سخنی با خوانندگان عزیز

یکی از عوامل سکون و توقف افراد و جوامع بشری دوری از تعادل و توازن در زمینه‌های مختلف زندگی است که هر کسی برای ایجاد یک زندگی متعادل و متوازن که همان حیات طیبه قرآنی است باید تلاش و سعی فراوان کند و همین امر بنده را وادار کرد که موضوع اعتدال و میانه‌روی را در حد توان ناقص خود تبیین کنم و سهم خود را برای ساختن جامعه آرمانی ادا نمایم ولی هیچگاه خودم و نوشته‌هایم را برای از خطا و اشتباه نمی‌دانم و ممکن است در بیان محتوای مساله یا در روش‌های نگارشی و یا در نقل‌نقل و موارد دیگر اشتباهاتی رخ داده باشد که بنده نسبت به آن التفات نداشته‌ام؛ لذا از شما خواننده عزیز و گرامی ضمن تشکر و قدردانی از اینکه وقت مبارکتان را صرف مطالعه این نوشتار نموده‌اید درخواست دارم که اگر نقد و یا پیشنهادی در زوایای گوناگون این نوشتار وارد می‌دانید به آدرس‌های زیر ارسال نمایید تا در صورت صحت نقد و پیشنهاد در نسخ بعدی اعمال گردد.

mostafavalipour1361@gmail.com

mostafavalipour@yahoo.com

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۳
بخش اول	
ماهیت‌شناسی	
فصل اول: مفهوم شناسی اعتدال و میانه‌روی	۱۹
پیشگفتار	۱۹
گفتار اول: تعریف اعتدال و میانه‌روی در لغت و اصطلاح	۱۹
گفتار دوم: اعتدال در آینه اندیشمندان	۲۲
فصل دوم: گستره اعتدال در زندگی انسان	۳۰
پیشگفتار	۳۰
گفتار اول: گستره اعتدال در زندگی فرد	۳۰
گفتار دوم: دامنه اعتدال در زندگی اجتماعی	۳۵
بخش دوم	
اعتدال در قرآن و روایات	
فصل اول: اعتدال در قرآن	۴۷
پیشگفتار	۴۷
گفتار اول: اعتدال در خلقت و آفرینش	۴۸
گفتار دوم: اعتدال در باب تشریع و قانون‌گذاری	۵۲
گفتار سوم: امت اسلام امت میانه	۵۶
گفتار چهارم: اعتدال در باب آسان‌گیری	۷۰
گفتار پنجم: اعتدال در عبادت و ترک رهبانیت	۷۳
گفتار ششم: اعتدال در انفاق و خرج	۸۱
گفتار هفتم: پیروی از هوی؛ خروج از اعتدال	۸۷
گفتار هشتم: اعتدال در افکار	۹۲
گفتار نهم: اعتدال در دوستی و محبت	۹۴
گفتار دهم: اعتدال در تبلیغ آموزه‌های دینی	۹۹
فصل دوم: اعتدال و میانه‌روی در روایات	۱۰۲
پیشگفتار	۱۰۲
گفتار اول: اعتدال در کار و تلاش	۱۰۲

۱۰۳	 گفتار دوم: اعتدال در توبیخ و ملامت
۱۰۳	 گفتار سوم: اعتدال در مهر و محبت
۱۰۴	 گفتار چهارم: اعتدال در جود و سخا
۱۰۴	 گفتار پنجم: اعتدال در خوف و رجا

بخش سوم

آثار تربیتی اعتدال و میانه‌روی

۱۰۹	 فصل اول: نقش اعتدال در تربیت فرد
۱۰۹	 پیشگفتار
۱۰۹	 گفتار اول: معجزه اعتدال و میانه‌روی در تربیت
۱۱۳	 گفتار دوم: میانه‌روی و آثار آن در نگاه روانشناسی
۱۱۷	 فصل دوم: نقش آفرینی اعتدال در عرصه اجتماع
۱۱۷	 پیشگفتار
۱۱۷	 گفتار اول: نقش اعتدال در تربیت جامعه
۱۱۹	 گفتار دوم: میانه‌روی و آثار آن در حوزه جامعه‌شناسی

بخش چهارم

آسیب‌های فردی و اجتماعی عدم اعتدال

۱۲۵	 فصل اول: افراط و تفریط و عوامل خروج از اعتدال و راه‌های برون‌رفت
۱۲۵	 گفتار اول: مفهوم شناسی شناسی افراط و تفریط
۱۲۶	 گفتار دوم: عوامل خروج از اعتدال
۱۳۰	 گفتار سوم: راه‌های برون‌رفت از آسیب‌های افراط و تفریط
۱۳۷	 فصل دوم: تحلیل و بررسی پاره‌ای از وقایع تاریخی
۱۳۷	 پیشگفتار
۱۳۷	 گفتار اول: جنگ صفین و تشکیل خوارج
۱۴۱	 گفتار دوم: جنگ جمل و عاملین آن
۱۴۱	 گفتار سوم: معاویه و نفاق
۱۴۳	 گفتار چهارم: ترور و سلفی‌گری گروه داعش

بخش پنجم

واکاوی اعتدال در عهدین

۱۵۰	 فصل اول: بررسی اعتدال در عهد عتیق
۱۵۰	 پیشگفتار
۱۵۰	 گفتار اول: پیامبران در تورات
۱۵۲	 گفتار دوم: رابطه دین با اخلاق در تورات

مقدمه

اعتدال و میانه‌روی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین عوامل رشد انسان و جامعه بشری و تعالی انسان و جامعه به شمار می‌رود و به تعبیر بهتر زنده بودن فرد و جامعه در گرو ورود به حوزه اعتدال و میانه‌روی است و همواره باعث شناخت انسانیت انسان و پی بردن به عظمت بی‌نهایت خالق انسان است.

بخش مهم و اساسی عظمت اسلام عزیز و حکیم و حقانیت مکتب ناب شیعه اثناعشری و برتری این مذهب مبتنی بر عقل و وحی؛ مربوط به موضوع اعتدال و میانه‌روی است که دیگر مذاهب و مکاتب در بیشتر موارد از آن تهی است.

اگر خورشید قرآن و اسلام و مذهب تشیع هیچ‌گاه غروب نکرده و نمی‌کند بلکه تابان‌تر از همیشه و فروزان‌تر از همه وقت نوردهی دارد؛ بخش عمده‌اش به برکت وجود اعتدال و میانه‌روی در ستون و شاکله آن است که با تعمق و درنگ در قرآن عزیز و سیره عملی و گفتاری معصومین این مهم به دست می‌آید.

قرآن و سیره عملی و گفتاری معصومین را باید از بالا و با هم دید و نظاره کرد و تمام آیات و روایات را در کنار هم چید و پازل اعتدال و میانه‌روی را به خوبی در اسلام عزیز لمس نمود.

قرآن عزیز و اهل بیت پیامبر (علیهم‌السلام) رویکردشان هم در گفتار و هم در عمل بر مبنای توازن و تعادل بوده است که با اندک مراجعه‌ای به این دو ثقل گرانبهاء این مهم به اثبات می‌رسد. و شخص منصف و جویای حقیقت نمی‌تواند آن را انکار نماید.

به اندازه‌ای موضوع میانه‌روی و اعتدال برای رشد و تکامل بشر و جامعه بشری مهم و اساسی است که با خروج از مرز اعتدال و میانه‌روی انسان و جامعه در سرانجام سقوط قرار می‌گیرد و چه بسا بعضی مواقع شخص و یا حتی جامعه گمان کند در راه است ولی غافل از اینکه در چاه است و خود بی‌خبر است.

آدمی برای نیل به سعادت و خوشبختی در دنیا و آخرت نیاز به مهارت دارد؛ مهارت خوب زیستن، خوب اندیشیدن، خوب نقش‌آفرینی کردن و احساس زنده بودن؛ و تنها راه کسب این مهارت‌ها تنها و تنها از گذرگاه اسلام ناب است و لاغیر؛ و رویکرد منطقی و هدفمند اسلام حکیم برای اکتساب این مهارت‌ها و عملیاتی کردن آنها؛ اعتدال و میانه‌روی در تمام ابعاد و زوایای زندگی است.

در مکتب ناب و حکیمانه اسلام؛ هر حرکت و فعل تربیتی باید بر اعتدال و میانه‌روی استوار باشد و از حد وسط بیرون نرود و به افراط و تفریط کشیده نشود تا حرکت و فعلی مطلوب باشد و انسان را به هدف غایی آن برساند.

آیین تربیتی دین سراسر نور و روشنایی اسلام؛ به اعتدال در هر امری فرا می‌خواند و مجموعه قوانین و مقررات و آداب زندگی فردی و اجتماعی آن به گونه‌ای است که انسان و جامعه؛ متعادل و متوازن در همه زمینه‌ها تربیت شوند. خدای متعال امت اسلامی را امتی متعادل و با هویت معرفی می‌کند و نمونه‌ای را که این امت باید خود را با او تطبیق دهد و در پی او رود، اولاً و بالذات پیامبر اکرم ﷺ و ثانیاً بالعرض اهل بیت گرامیش معرفی می‌نماید.

«وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَتَكُونَ الرُّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا»^۱ امت میانه یعنی امتی که در هیچ امری از امور، خواه نظری و خواه عملی، افراط و تفریط نمی‌کند و همه برنامه‌هایش در حد اعتدال است.

عدالت و برابری که در قرآن به قسط تعبیر شده است از جمله اهداف تربیت اسلامی است. قرآن به پیامبر ﷺ خطاب می‌کند و می‌گوید:

«قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ»^۲ بگو که پروردگار من امر به عدالت کرده است. به مؤمنین دستور داده است.

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ»^۳ ای کسانی که ایمان آورده‌اید در پیا داشتن و اقامه عدالت و برابری بکوشید و گواه و شاهدی بر خدا باشید و همان‌گونه که خدا عادل است شما هم با اجرای عدالت شاهد و گواهی بر او باشید. در اسلام رعایت عدالت و اقامه قسط با احسان و نیکی توأم است.

^۱ سوره بقره آیه ۱۴۳

^۲ سوره اعراف آیه ۲۹

^۳ سوره نساء آیه ۱۳۵